

„Wie de wereld fotografeert zonder gevoel voor humor verdrinkt in een poel van cynisme”

Het oog van De Keyzer

Carl de Keyzer is de koning van de Belgische fotojournalistiek. De 36-jarige Gentenaar is doorgedrongen tot de echte top van het Parijse Magnum. Het in 1947 opgerichte foto-persbureau met grote namen als Capa, Cartier-Bresson, Seymour en Rodger. Van de circa zeshonderd fotografen die elk jaar meedingen naar een plaatsje bij dit elite-bureau, legde De Keyzer de voorgeschreven weg van genomineerd lid naar volwaardig lid en mede-eigenaar in ijtempo af. Interview met het Belgische oog op de wereld.

Reportage: Suzanne Mastbroek
Foto's: Carl de Keyzer en Rudi Van Beek

Eigenlijk was Carl de Keyzer voorbestemd om veerarts te worden, maar na een jaartje op de universiteit stapte hij over naar de Gentse Academie voor Schone Kunsten. Daar gaf hij zich over aan de wereld die 'fotografie en film' heette.

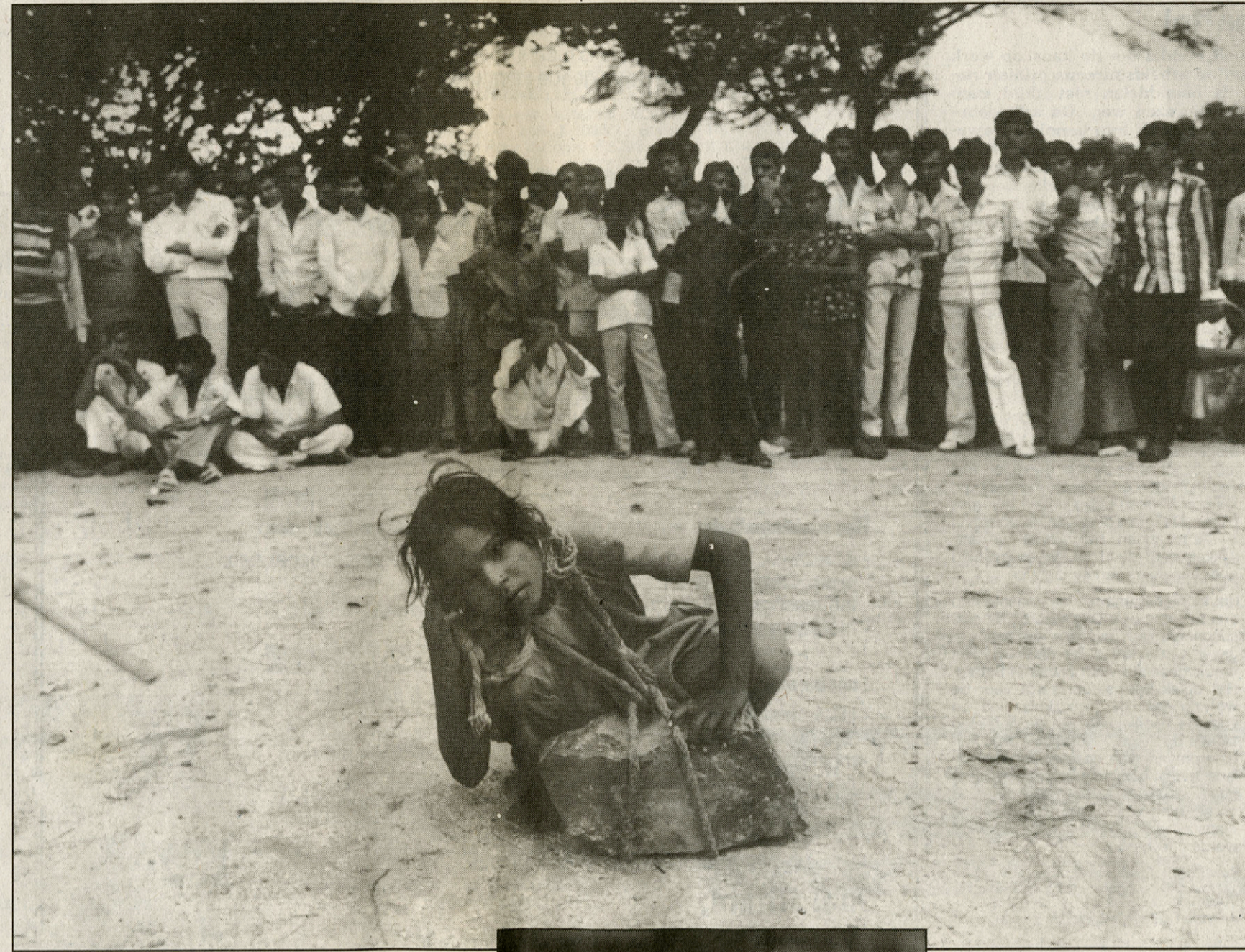
Die studieswitch heeft de 36-jarige Gentenaar geen windereen gelegd. Op zijn palmares staat onder meer de W. Eugene Smith Award, een onderscheiding voor fotojournalistiek die als de hoogste eer kan worden beschouwd. Sinds gisteren kan daar de Prijs van de Vlaamse Gemeenschap bijgeteld worden. Een evenzeer prestigieuze prijs die om de drie jaar wordt uitgereikt. Gisteren door de Vlaamse minister van Cultuur, Hugo Weckx. „De Prijs van de Vlaamse Gemeenschap wordt meestal uitgereikt aan kunstenaars die aan het eind van hun carrière staan”, zegt De Keyzer terwijl hij schalks door z'n brillleglazen loert. „Zouden ze me iets duidelijk willen maken?” Visueel gesproken heeft De Keyzer zelf al het nodige duidelijk gemaakt. Gewapend met zijn fototoestel, een Blaubel, trekt hij de wereld rond om ons keer op keer de lachrimpels, maar ook de groeven van pijn en verdriet, in het gezicht van Moeder Aarde te tonen. Met succes. Je wordt niet zo maar lid voor het leven van het elite-fotopersbureau Magnum. Daar gaat een lange weg met een pittige selectie aan vooraf.

Mooiste momenten
In zijn woonkamer in het monumentale hart van Gent staat een oude juke-box staat te pronken. Rock-ola Hit Tunes valt te lezen op de mintgroene voorkant van de groot uitgevallene muziekkas. Er zweeft echter klassieke muziek uit. De Keyzer is niet een paar

klopt. Als later in de doka (donkere kamer, red.) blijkt dat al die elementen op de foto perfect overkomen, dan beleeft je als fotograaf je mooiste momenten. Als je eigen stijl en kijkt op de wereld kunt combineren met je persoonlijkheid en dat op je foto's kunt duidelijk maken...dat is al heel wat.” De Keyzer bladert in zijn fotoboek *God Inc.* en wijst een foto aan waarop vijf oudere mensjes staan te stralen, verkleed als engeltjes. „Bij deze had ik dat gevoel. Ik was al naar twintig kerstspelen geweest, had er eigenlijk meer dan genoeg van. Maar ik dacht: eentje kan er dan ook nog wel bij. Ik kom daar binnen en zie dat schitterende tafereel.”

Amerikaanse religie

De Keyzer trok in 1990 een jaar lang door de Verenigde Staten om de religiebeleving van de Amerikanen op de gevoelige beeldplaat te registreren. „Amerikanen zijn bijzonder gelovig. In het weekend stonden er in de krant pagina's lange aankondigingen van *revivals* en *happenings*. Er was zoveel keus dat ik me beperkt heb tot de christelijke religies.” Zelf kreeg Carl De Keyzer een strenge katholieke opleiding, maar hij begon pas tijdens zijn studententijd echt na te denken over God en geloof. „Daarvoor wist ik niet beter en was ik gewoon geïndoctrineerd door de paters op school. Ik kan begrijpen dat mensen behoefte hebben aan religie, aan dat universeel gevoel. En ik vind het ook goed dat er een instelling

Hoe meer publiciteit, hoe beter. Geregistreerde kerken hoeven er geen belasting te betalen, maar krijgen ook geen subsidies en moeten dus in hun eigen onderhoud voorzien. „Dat levert, naast schitterende foto's, de meest bizarre verhalen op. De Keyzer vertelt ze met verve.

Bekeringsshow

Soms met gefronste wenkbrauwen van ongeloof dan weer met een brede glimlach. Zo was er Tracy, een hogepriesteres die aan het hoofd stond van een bordeelkerk. Mannen konden er lid van worden en dan mochten ze één keer per maand bij haar komen 'bichten'. En een groepje body builders, het *Power Team*. Ze voerden eerst een show op en gingen dan over tot bekeren. „Na zo'n *happening* worden dan de chequeboeken naar boven gehaald, op bankjes gelegd die daar precies op maat voor gemaakt zijn en dan...schrijven maar.”

Het was niet allemaal *Halleluja Belgium* voor De Keyzer. „Via via hoorde ik dat er in de bossen van Idaho een *meeting* was waar de manier welkom was als je blank was. Ik kwam terecht bij een bijeenkomst van de *Arian Nation*, een stelletje neo-nazi's. Hitler klonk er door de luidsprekers, vlaggen met hakenkruizen wapperden in de wind... Een heel beangstigende sfeer. Ik had mijn fototoestellen - gelukkig - in de auto laten liggen, want tijdens de preek bleek dat 'de nieuwe vijanden de journalisten waren'. Terwijl ik nog een laatste aantekening

● Carl De Keyzer, thuis in Gent.

maakte, kwamen er al een stel vervaarlijk uitzieende *rednecks* op me af gestapt en voelde ik de spreekwoordelijke hand in mijn nek wel heel erg duidelijk. Op dat moment kreeg ik het erg benauwd. Door onschuldige te kijken, een beetje de onnozele uit te hangen en de naam van mijn tipgever te noemen, kwam ik heelhuids uit die enge situatie. „Benauwde momenten kende hij ook in de Sovjet-Unie waar hij voor zijn boek *U.S.S.R./1989/C.C.C.P.* naar toe trok. „Het waren de nadagen van het communisme. De muur was nog niet gevallen maar je voelde dat er grote veranderingen in de

lucht hingen. Er liepen wel militairen op straat om een oogje in het zeil te houden maar daar ging niet zoveel dreiging van uit. Dacht ik. Tot op het moment dat ik een gebouwen aan het fotograferen was dat helemaal in de steigers stond. Een prachtige compositie. Alleen, het was het nieuwe gebouw van de KGB dus een paar soldaten verzochten me vriendelijk maar dringend 'of ik even mee wilde komen.' Als me dit een paar jaar eerder was overkomen, had het er waarschijnlijk niet rooskleurig voor me uitgezien. Gelukkig viel het allemaal wel mee en stond ik na een 'Hoe gaat het met u' en

● Straf in Bombay, 1989. (Uit: 'India')

een 'Prettige dag verder' weer op straat.”

Poel van cynisme

Terug naar Gent, anno 1995. „Ik heb het gevoel alsof alle belangrijke dingen me in zeven jaar tijd zijn overkomen. Misschien is het allemaal te snel gegaan. Ik twijfel soms aan mijn werk, heb het gevoel dat ik in cirkeltjes ronddraai en niets nieuws doe. Er moet nu gewoon iets gebeuren. Maar ik forceer niets. Met het evolueren van mijn persoonlijkheid zal mijn fotografie ook wel veranderen.” De foto's die hij tot nu toe van het wereldleed gemaakt heeft zijn ontelbaar. Het zijn - soms gruwelijke - beelden die op zijn netvlies gebrand staan. „Het hebben van een goede vriendin, vrienden en familie en het hebben van een grote portie humor zijn noodzakelijk om niet in een poel van cynisme te verdrinken. Zo moet je je fotograferen met je normale leven combineren, denk ik. Je moet niet iemand worden die de realiteit van het dagelijks leven niet meer onder ogen ziet.”

* Dit weekend exposeert Carl De Keyzer nog met werk uit 'God Inc.' en 'Homo Sovieticus' in het Casino, Kiosklein 25 in Beringen (België). De Galerij is geopend van 14 uur tot 20 uur.

LETTER BAK

Door Wim Kuipers

Haas haet de raos in

„NOU MOET IK toch bellen”, belde een kleindochter van Th. Dorren, de samensteller van het woordenboek van Valkenburg en daarmee een pionier in Limburg. Vorige week suggereerde ik dat *haze* als meervoud van *haas* (het dier) fout zou zijn, althans een vernederlandsing. En dat klopt niet, hoorde ik. Altijd *haze* geweest. „Hier heb ik nooit iets anders gehoord dan *haes*”, zegt mijn moeder. Ik kan momenteel niet uitzoeken of ons *haes* een zogeheten aanpassing aan het systeem is, dat wil zeggen: omdat veel meervouden gevormd worden door klankverandering, is men geneigd dit ook te doen bij woorden die historisch deze verandering niet hebben.

MAAR GOED, over een jaar of zeven, acht (hopen we maar), kunnen we precies volgen wie *haes* hielp in de beide Limburgen. En wel in deel III van het WLD, het Woordenboek Limburgse Dialecten, dat over het echte dialect gaat (zeggen nogal wat lezers van de Letterbak): de algemene woordenschat. De taal van de huiskamer, het café en de vasteloavond. De redactie is inmiddels begonnen met de voorbereidingen van dat deel, dat minimaal tien afleveringen zal tellen. Er is een innige samenwerking met de redactie van het WBD, het woordenboek van het grote Brabantse dialectgebied. De Belgische provincies Brabant en Antwerpen (daar wordt geen Vlaams gesproken, maar Brabants) betalen samen een nieuwe medewerker. Ook het WVD (Vlaams), waar in Gent aan gewerkt wordt, is aan deel III begonnen.

SJAAK WOUTERS uit Beek belde. Hij kent ook verschillende betekenissen van *sjaor*, hij vertelde van over vroeger en herinnerde zich ineens de uitdrukking: *die hōbbe de raos op*. Ze zijn giftig. In het woordenboek van Valkenburg staat: *hae haet de raos in*, is onhandelbaar; *dolle* leest er nog bij. Het WNT heeft *raos* ook en tekent hierbij aan: werkingsnaam van dezelfde stam als *razen*. Komt voor in heel het Zuidnederlandse taalgebied. Betekenissen: zotteklap, gekheid, getier. Een woord om niet verloren te laten gaan. Het woordenboek van Valkenburg heeft meteen na *raos* Raozemaondig: razende maandag. Dag van zotteklap en razen. Lijkt me heel wat aannemelijker dan de verwijzing naar rozen die sommigen zien in het woord Rosenmontag. Samensteller Dorren (ik heb wat goed te maken) suggereert dat dat te maken heeft met *roez*, roezemoezen: lawaai maken. Hebben wij ook zo'n woord?

VORIGE WEEK suggereerde ik dat het krampachtig vasthouden aan al of niet bestaande regels de creativiteit niet bevordert. Ik had het over de volgorde in de bijzin. Minister Dijkstal zei deze week dat de uit hun huis verdreven terug mochten „als de druk (van het water) echt is verminderd”. Ik denk dan: door wie verminderd? Straks krijgen we omdat hij zo is verlegen... Wat is er mis met regels? Een sonnet heeft zeer strenge regels, die - omdat je moet proberen, piekeren - juist tot taalschoonheden, kunst kunnen leiden. Dat vind ik ook de uitdaging voor de dialectschrijver: een *breer* bouwen waar je zelf over moet zien te komen, en niet maar voortzagen over een zijweg van het Nederlands. Nog één opmerking, uit een lezing van de publicist Anil Ramdas. Hij zei: vroeger kon je een student om een verhaal voor je tijdschrift vragen. Dat kan tegenwoordig niet meer: ze kunnen niet meer schrijven. (...) het moet allemaal rapportmatig worden geformuleerd, want daarmee scoor je punten. Op het moment dat je dat niet doet, dat je in het Nederlands een mooie, zwerige zin maakt, dan wordt dat als onacademisch ervaren.”

„Vervang het Vaticaan door Amnesty of Artsen zonder Grenzen”

dagen terug van een foto-reportage in Cambodja. Het lijkt wel of iedereen daarvan op de hoogte is, want zijn draagbare telefoon gaat voortdurend over. Onverbidelijk gaat het antwoordapparaat aan en De Keyzer begint gedreven te vertellen. Over zijn leven, zijn werk en zijn carrière als persfotograaf. „Je komt wel vaker in situaties waarvan je denkt: dit is het helemaal. De sfeer, het onderwerp en je kunt er óók nog eens met je camera bij. Alles

bestaat die waakt over het moraal. Die nadenkt over dingen als euthanasie en abortus. Maar de manier waarop de katholieke kerk dat doet, daar ben ik het absoluut niet mee eens. Al dat machtsvertoon van pous, pastoors en paters. Wat mij betreft mogen ze het Vaticaan afbreken en er een organisatie zoals Artsen Zonder Grenzen of Amnesty International neerzetten. Die doen goed werk en dat op een pure, zuivere manier. „God is *big business* in de VS.

● Baptist kerkdienst, november 1990, Savannah, Georgia. (Uit: 'God inc.')

● Leningrad, augustus 1988. (Uit: 'U.S.S.R./1989/C.C.C.P.')